

PROVINCIJOS VAIZDAI SEKMDIETI

Istoriniai apsaugos vartai Daršūnišky

Trukų apskrityje, dešimtas Nemuno krante, prie Lūtiskės upelio žiočių glūdi medžiota, bet labai senas ir garsios praeities Daršūniškio miestelis. Vaisiojant jį ji Kronioje viešleikiu kelėjimui pirmiausia kreantė į akį koisto stulpas senovinių vartai. Ant keturių metro stulpų šiekėtas stogėlia, o po juo lyg koliaus koplytė su bažnyčiomis. Tai garšioji apsaugos vartai, pastatyti šv. Agotos garbei prieš 120 metų. Kai 1818 m. baltas garšas nuėmė Daršūniškį, gyventojai grūbėsi ne tik atstatyti miestelį, bet ir apsaugoti jį atėjoje nuo stiehinų nelaimių. Tuo tikslu miestelio pakraščiūse pastatė tris apsaugos vartus: pirmuosius ant Kronio viešleikių šv. Agotos garbei kad ji saugotų miestelį nuo gaisro nelaimės, antrius šv. Jurgio garbei, kad jis globų gyventojų gyvulius nuo įvairių ligų ir epidemijų, trečius — šv. Kazimiero garbei, paverdami jam gimtį Daršūniškį nuo karo, maro, badio, potvynių ir kitokių nelaimių. Ir štai per visa šimtmėti Daršūniškio iš karto nepaėdė didelių gaisras, pensikio laukų audros, liūtas ir krušos, net Didysis karas, nesmaiknio miestelio, glūdimėno jį senų apsaugos vartų.

Jau XII šimtmėjejo pabaigoje Nemuno krante, prie Lūtiskės upelio, ant kalno stovėjo stipri pilietinė, su aukštesnėmis sienomis, stačiasis šiuoliniais rastaletis. Pavadinami skėlia, kad pilį vėdina karštas karšygas Daršūnas, kurio vardu vėliau buvo pavadinta pilis ir aplinkinės sodybvieta. O upelis garvė Daršūno dukters Lūtiskės

APSAUGA NUO KARO, MARO, BADO IR UGNIES. — NUSKENDUSI KUNIGAIŠTĖTĖ. — FRANKETA PILS.—VERDANTI ANEJOJIMA.—KARALIŠKASIS LAIVYNAS TIES DARŠŪNIŠKIŲ. — LIETUVIŠKIS LORDAS ANŠPUDO SAUGOTAS. — IRKAS PRANČIŪSU ŽIRO.

varda, kuri jame nusiskendusi, norėdama patekti į užpūlusio pilį kryžiuočių nelavę. Vėliau didysis kunigaikštis kaško suplydęs ant Daršūno, atėmęs iš jo pilį ir atidavęs kitam tėvūnii. Iš pilies varžonas ilgavilnis Daršūnas meigas praklekėta ir pasakė, kad tada, kai po jo mirėtas suėdė šimtas metų. Po to jis nuėjo į geizir-ir-uo-to-lauko niekas-daugiau jo nebematė. Bet jo pranasavimas išpildė.

Daršūniškis senovėje buvo labai svarbus strateginis punktas ir susitikimo Nemuno laivais saugos. Pilis gynybai kildė kryžiuočių armija keltimui į Nemuno aukštąjį, skandino jų laivus, naikino plieno šarvais apsaugamusius riterius. Todėl prieš davę kartų puolė Daršūniškio pilį, bet vis atkūdo-vo dantis. 1381 m. kryžiuočių patastė davę riterių, Rūdiegio, Elzario ir Kuno Hattensbergo dovąjam, juos Daršūniškio pilį vasario 3 d. Visą pavilę siteris gynybiškai vertė ant riterių galvų spūntus ristus, akmenis ir verdantį dravę. Bet kai išsibaigė šios amunicijos štelėtis, jie pamatė, kad nepajėgūs išlaikyti. Tada pilį pačią padegė ir poėminaias tekas įsivertė ir apylinkės gėtas. Kryžiuočių kronikos žini, kad per pilies šturmą žuvo 80 drasūniškių aukštakalniū riterių ir 300 karių, o laimėjo jie tik lavomus ir nuėdęjū krūvę. Padavimas byloja, kad kryžiuočiai pasitraukus nuo

pilies dešūti, iš girto atėjęs žilas krivia ir vėrdantys. Šarvais pasėgė: Slindis, sukoko lygial 100 metų nuo naršaus Daršūno mieliai. Ir tuojau dingus girioje. Kad bėgti, tai buvo Daršūno vėlis, o gal jo vienlatėsis anšus, kuris gyveno Daršūniškio girty ramovėje, lyg koks praeitis skrajojantis liudytėjas.

1318 m. Daršūniškis matė didelių ir nepaprastai padingų laivų. Tai Jogala su savo žmona ir dideliu pulku dvaršūnų plaukė į Vėlūna: tūrtis su kryžiuočių. Karaliaus laivynė buvo 17 laivų, stipriai apginkluoti ir išpuolūi brangiaja kailiais ir audimais. Virš karaliaus laivų buvo raudono akcento baldakimas, ir karališkoji vėliava. Daršūniškio Jogalų gaeitiko lyvatus Didysis, atplaukė iš žemupio šešias laivus. Valdovų paėmąnytas įvyko ant vandens, o vėliau laivuose buvo strengta žmogų puota. Ta progą valdovai gausiai apdovanojo Daršūniškio gyventojus. Vytutas Iškabino žiejas tris mėsilėis sidabro medžiūnį ir medžiokles ginklų, o Jogala suteikė leidimą be mokesčių medžioti karališkoje giriose. Ir vėliau, kol dar nebūvo pietų ir geleitinkelių, o visas svarbiausias prekybinis susisiekimas šio Nemuno, Daršūniškio buvo didelis ir svarbi prielankis Nemuno laivams. Prie troso buvo dideli senoviniai prekėms ir žemės tiklo gaminiai. Šimtal laivų sudavėdo Daršūniškio uoste. O dabar jau nė vienas laivas neaplaukia ligi Daršūniškio. Ir miestėlis pamatė su-nyko, sumatėjo.

XVI šimtmety karaliaus Zigmaro Augusto užėmė Daršūniškį su visa senilijū. Butarūni Radvilai, kuri buvo šimamūsi pastatyti pilį ir rimus Nemuno krante ir kolekt kartų buvo atai-lankius Daršūniškį. Po joa mirėtas Daršūniškį valdė įvairūs mag-natal, bet jis vėviau buvo laiko-

mas karaliaus nuosevybe, Daršūniškio senilijū valdytojas šimū mokslo kasnetis 1719 sukėmū. Daršūniškis Jogalaitis Daršūniškio autėkio privilegijū: miestui davė. Magdeburgo teises, miksėnos le-đo laisvai kurti medžiūsu kurti ir statyti. Tuo istorinė privilegijū originalis ir dabar stropiai saugomas pas Fr. Baculėvičių, o jėl tas dokumentas kam parodomas, tai su tam žmoniū ceremonijomis. Žilėtrovas jėl senilijū jė tekstū. Dupleitūi pergamentū, bet tuo pat metu dokumento saugotojas žini, tai laiko už senovinio atpaėduo, ir nepaėdėdžia jė ir rankū. Mat, iš senovės yra užsilikę paprotys: karališko dokumento nepaėkė iš rankū, nes netekai privilegijū.

Karaliaus tokias brangūs dokumen-tai iš žmogū pagrobavėdo finans-iškiū numerėtinū valdovų įga-lytiniai ar dar šiaip didėli, o ta-da atimdavo ir visias teises. Nors dabar tas dokumentas Daršūniškio piliečiams jėkū privilegijū bebet-veikia, tačiau tradicijū dar iš-likomai: antpaėdė iš rankū ne-paėkėjomas. Tėdėi šio romantiš-ko dokumento saugotojas yra lyg koks senū lordas, valstėtinio atpaėduo saugotojas, gėtas par-

lamento teises nuo karaliaus pa-ėkėtinijū.

Daršūniškio girinilijūje Nagė-niukū miške yra apie 200 pilka-pių, kurių kiekvienas turi iki 1,5 metro aukėio ir apie 6 metrus ilgio. Žmonės juos vadina: pran-čikūptaijai. Šio, toje vietoje bu-vasios smaragėtos kaulėnės rusų praeitėlis. Rusang jė žuo su-vasčius, kai kurie praeitėlis šio užkasę davę aukso ir sidabro ir juos lobius matė pasimūti grū-damū iš Rusijos. Seniau žmonėti pilkųjų plote dažnai matydavę pilkūs degant, dugėlis ir ieško-jo jė lobų. Pasakojā, kad prieš keliasdešimt metų vienas žydėlis pilkapsėnos likėgas didėli aukso lobū. Po to jis pardavęs savo lū-ningū ir išvykęs į Vilniū, kur nus-pirkęs kolektūzū ir labai pra-turtėjęs. 1915 m. prie Daršūniškio per Nemunū rusai buvo pastatę didėli tiltū, kurį sudėgino bėgdami nuo vokiečių. Dar 1790 m. Daršū-niškijū buvo 1417 gyventojū, 1600 m. jau tik 726 dūšios, 1808 m. — 810 gyventojū. Nyksta milėnikai, Nemuno potvyniai baigia grūvati pilietalū, nebėssimų, kur buvo didėji prielankū. Laikas gaeitėginai naikins didingos Daršūniškio praeities Kėkėnas, grūvėdžia pasuktinijū jo didybė mokiniamas.

K. Balūnas

Pasalinka darūni, akmenėli. Solvojiš. danų pasta su natūrale. Karisbado šaifinio druska.

Vasė pripaėzista, kad nepaėraiva prausis be BERARO KIPRO PETRAUSKO tualetinio muilo.